

Základy práce s informačními zdroji pro bc. studenty MVZ2021

Brno, 5. října 2022

Dana Mazancová

Práce s EIZ I. - cíle dnešní lekce

- ❖ naučit se základy vyhledávacích technik (klíčová slova, logické operátory)
- ❖ jak vytvořit/položit řešeršní dotaz
- ❖ praktické vyhledávání ve vybraných databázích

Vyhledávání

- 1. Výzkumná otázka a klíčová slova**
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

1. Výzkumná otázka

- 1) Zformulujte výzkumnou otázku (téma nebo problém)
 - ❖ zjistěte si dost informací o daném tématu (e-knihy, rada kolegů atd.)

Volba výzkumné otázky

Příliš obecná:

Jaký je vztah mezi státní regulací a energetickou účinností?

Specifická:

Jak program Zelená úsporám přispívá k energetické účinnosti v městě Brně?

Triviální:

Je Ruská federace vlivným energetickým exportérem?

Netriviální:

Jak Ruská federace využívá energii v zahraniční politice ve vztahu k pobaltským státům?

Volba výzkumné otázky II.

Nerealizovatelná:

Jaké osobní pohnutky vedly ministra Kubu k prosazování prolomení limitů pro těžbu uhlí v severních Čechách?

Realizovatelná:

Jaká jsou hlavní témata spojená s energetikou ve veřejném diskurzu vlády České republiky?

Klíčová slova

2) Vyjádřete výzkumnou otázku ve formě **klíčových slov (hesel)**

- ❖ používejte zejména **podstatná jména**
- ❖ příd. jména, zájmena a slovesa pouze pokud jsou opravdu nezbytná
- ❖ vyhýbejte se tzv. stop words (předložky, spojky, členy v cizích jazycích)

př. Rusko; energetika; zahraniční politika; (po)baltské státy/země

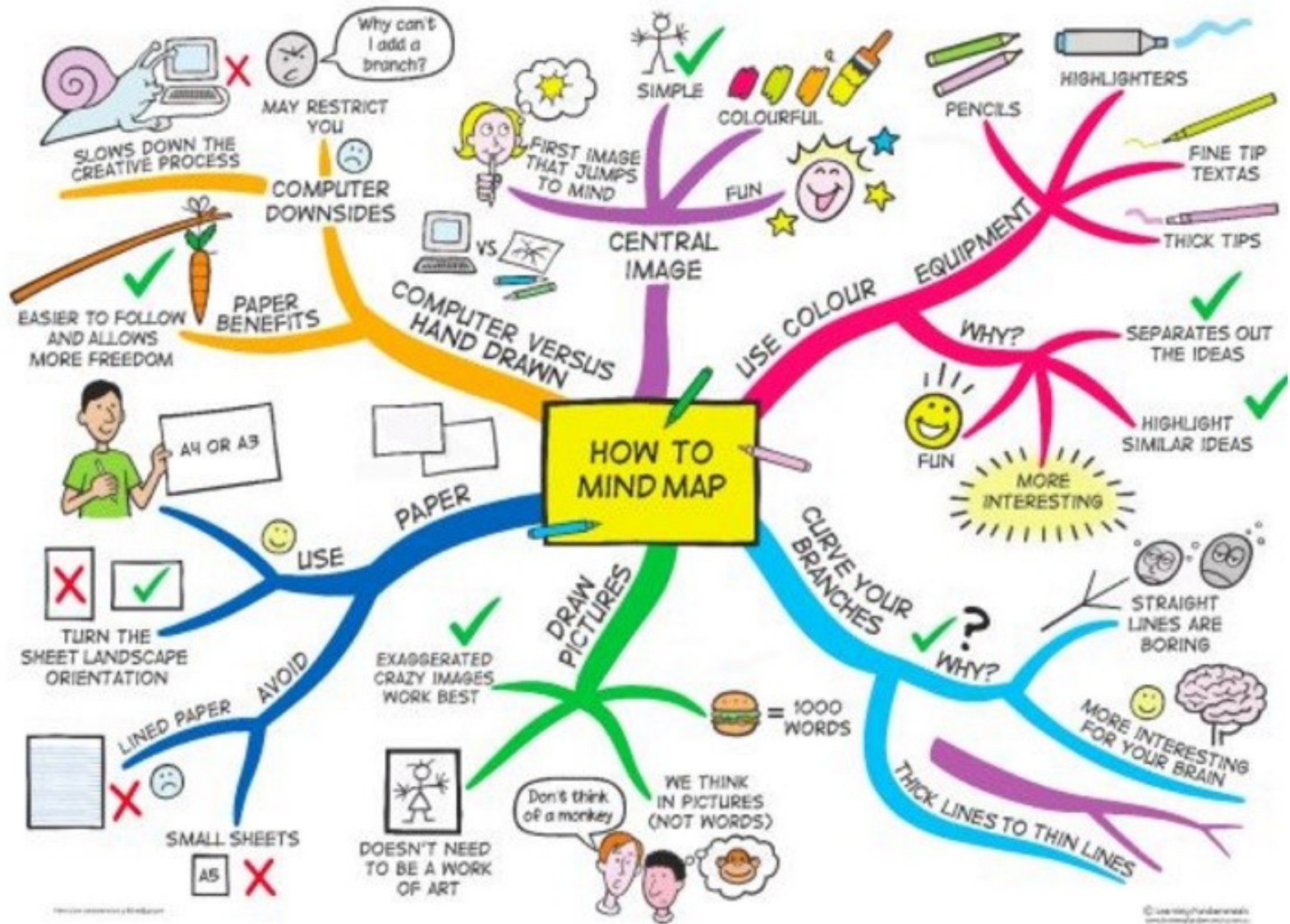
Pozn. v katalozích knihoven můžete nalézt i tzv. **předmětová hesla**

př. Rusko (federace) - zahraniční vztahy

Myšlenkové mapy

- Při práci s tématem lze využít tzv. **myšlenkových map**
 - ❖ grafické znázornění tématu
 - ❖ aplikace - [Pět nejlepších nástrojů pro tvorbu myšlenkových map](#)

1. Téma a klíčová slova

2. Další specifikace

3. Výběr zdrojů

4. Boolovský model

5. Technika vyhledávání

6. Vlastní vyhledávací proces

7. Hodnocení vyhledaných záznamů

8. Další operace

2. Další specifikace

□ Před začátkem vlastního procesu vyhledávání je třeba si ujasnit:

- ❖ časové rozmezí
- ❖ typy dokumentů (např. odborné časopisy, kapitoly z knih, příspěvky z konferencí, zpravodajství)
- ❖ typ dat (text, audio, video)
- ❖ jazyk dokumentů (většina světové produkce je v AJ)
- ❖ **forma (odborná x populárně naučná)**

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
- 3. Výběr zdrojů**
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

3. Výběr zdrojů

- Specializované odborné databáze
- Knihovní katalogy
- Specializované vyhledávače odb. informací
- Repozitáře
- Knihovny
- Další

Google
Scholar

Google (Scholar) - tipy pro vyhledávání

- ❑ Autorský profil na GS - **author: Filip Černoch**
- ❑ Vyhledávání na konkrétní stránce
př. Osička site:fss.muni.cz
- ❑ Definice
př. define:european union
- ❑ Vyhledávání stránek, které jsou podobné určité adrese URL
př. related:muni.cz
- ❑ Typ dokumentu
př. filetype:pdf

Get More Out of Google

Web of Science

- ❑ **Citační databáze** – sleduje citovanost děl a vazby mezi jednotlivými autory/institucemi atd.
- ❑ Můžeme ji však využívat i k **dohledávání odborné literatury** a následně se prolinkovat k plným textům
- ❑ Pro hodnocení „prestíže“ časopisů využívá tzv. **impact factor**
- ❑ Díla jsou rozděleny do kategorií; většinou jde o časopisy, které můžeme dohledat v „Products“ - **Journal Citation Reports (JCR)**

DOCUMENTS

RESEARCHERS

Search in: **Web of Science Core Collection** ▾ Editions: All ▾

DOCUMENTS

CITED REFERENCES

STRUCTURE

All Fields ▾

Example: liver disease india singh

+ Add row

+ Add date range

Advanced Search

× Clear

Search

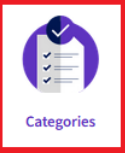
The world's leading journals and publisher-neutral data

Journal name/abbreviation, ISSN/eISSN, category, publisher, country/region

 Already have a manuscript?
Find relevant, reputable journals for potential publication of your research using Manuscript matcher. [Match my manuscript](#)

See full listings and refine your search by

 Journals

 Categories

 Publishers

 Countries/Regions

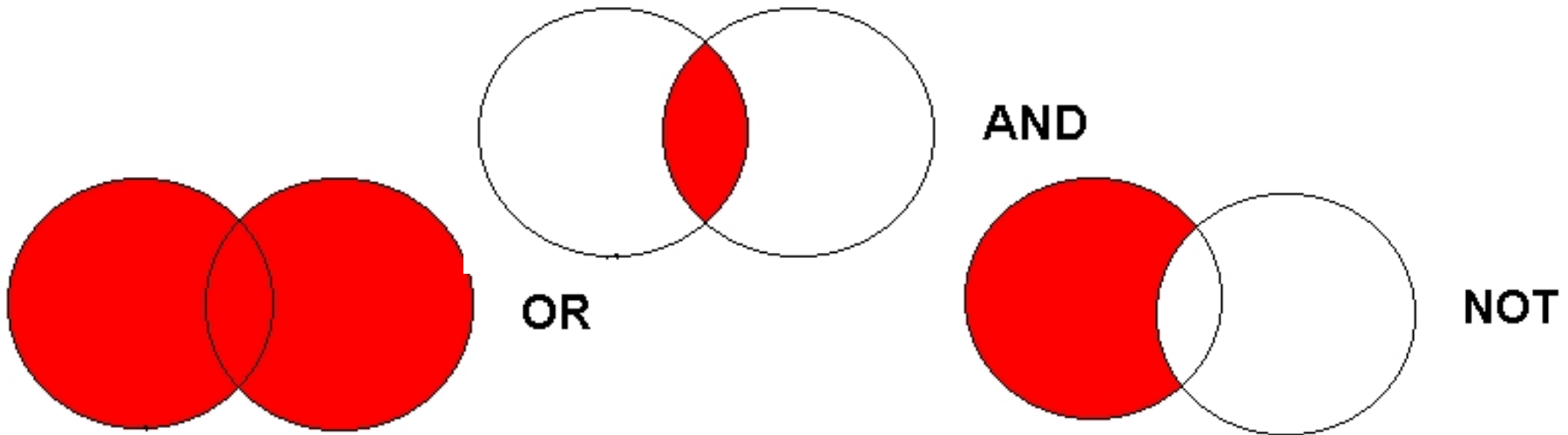
1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
- 4. Boolovský model**
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

4. Boolovský model

- ❑ Logický součin, průnik - operátor **AND**
- ❑ Logický součet, sjednocení - operátor **OR**
- ❑ Logická negace - operátor **NOT**
- ❑ **Krácení termínů** (truncation)
- ❑ Vyhledávání prostřednictvím **fráze**

Strategie Boolovského modelu

- ❑ nejrozšířenější
- ❑ kombinace termínů pomocí logických operátorů AND, OR, NOT

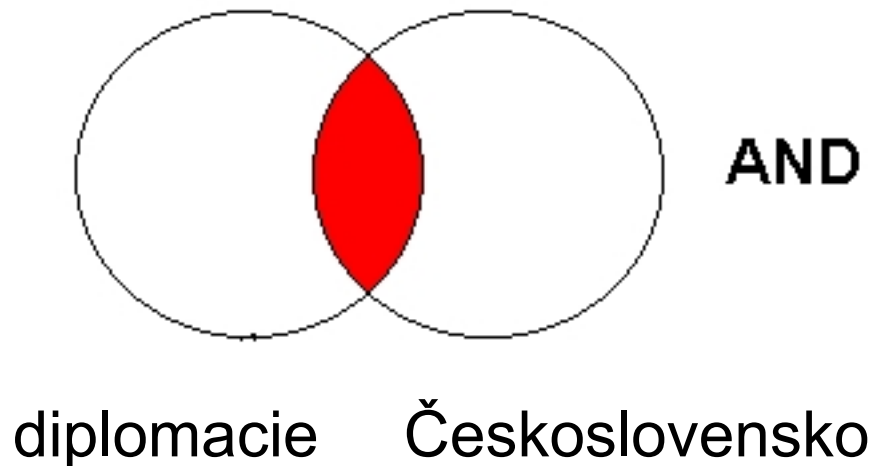

Operátor AND

□ Logický součin, průnik

- ❖ Vyhledání jen těch dokumentů, ve kterých se **vyskytují obě klíčová slova**
- ❖ Výsledek průzkumu se **zužuje**
- ❖ Můžeme jej znázornit jako **průnik množin**

př. diplomacie AND
Československo

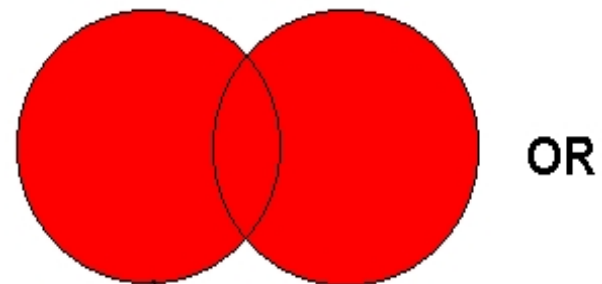

Operátor OR

□ Logický součet, sjednocení

- ❖ Vyhledání dokumentů, které obsahují **alespoň jeden ze zadaných výrazů**
- ❖ Výsledek průzkumu se **rozšiřuje**
- ❖ Můžeme jej znázornit jako **sjednocení množin**

př. Barma OR Myanmar?

Barma

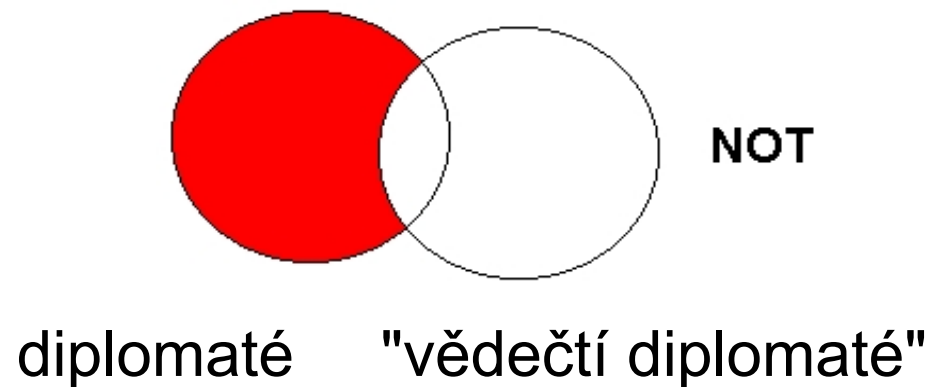
Myanmar?

Operátor NOT

❑ Logická negace

- ❖ Vyloučí ty záznamy o dokumentech, **které obsahují označené klíčové slovo**
- ❖ **Záleží na pořadí klíčových slov**
- ❖ Výsledek průzkumu se **zužuje**

př. diplomaté NOT
"vědečtí diplomaté"

Krácení termínů (truncation)

□ Hledaný termín je zkrácen na kořen slova

- ❖ Systém dohledá všechny možné tvary podle tohoto kořenu
- ❖ Přípony nebo koncovky jsou nahrazeny zástupným znakem
- ❖ Výsledek vyhledávání se rozšiřuje
- ❖ Pozn. vyhledávací nástroje mohou využívat různé symboly

př. předsed* - vyhledá předseda, předsedající, předsednictví atd.

Vyhledávání prostřednictvím fráze

□ Bližší specifikace dotazu

- ❖ Slovní spojení
- ❖ Všechny slova se musí vyskytovat v přesném pořadí a uvedeném tvaru
- ❖ Nejčastěji se využívají uvozovky
- ❖ Výsledek vyhledávání se zužuje

př. "mezinárodní vztahy"

Příklady

Trump AND Clinton AND election

Složitý dotaz s využitím booleovských operátorů

Trump OR Clinton AND "american presidential election"
AND campaign

(Trump OR Clinton) AND "american presidential election"
AND campaign

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
- 5. Technika vyhledávání**
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

5. Technika vyhledávání

- ❑ **Prohlížení (browsing)**

- ❑ **Vyhledávání (searching)**

 - ❖ jednoduché

 - ❖ pokročilé

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
- 6. Vlastní vyhledávací proces**
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

6. Vlastní vyhledávací proces

- ❑ Málokdy získáte relevantní záznamy po prvním vyhledávání
- ❑ Vždy je třeba rešeršní dotaz ladit
- ❑ Každý zdroj má vlastní pravidla vyhledávání a je třeba tomu uzpůsobit vyhledávací dotaz

Máte-li málo výsledků vyhledávání:

❑ Rozšiřte dotaz

- ❖ přidejte další klíčová slova

❑ Zrušte omezení

- ❖ např. typ dokumentu, dílčí databáze, jenom slova v názvu apod.

Máte-li mnoho výsledků vyhledávání:

❑ **Zužte dotaz**

- ❖ konkretizujte
- ❖ lépe definujte klíčová slova
- ❖ zaměřte se pouze na nějakou oblast apod.

❑ **Přidejte omezení**

- ❖ např. jenom slova v názvu, konkrétní země, typ dokumentu apod.

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
- 7. Hodnocení vyhledaných záznamů**
8. Další operace

7. Hodnocení vyhledaných záznamů:

- ❑ **relevance**
- ❑ důvěryhodnost zdroje
 - ❖ jména autorů, instituce, kontakty na správce...
- ❑ pravidelná aktualizace
- ❑ odbornost

1. Téma a klíčová slova
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
- 8. Další operace**

8. Další operace:

- tisk
- uložení
- export do citačního manageru (např. [EndNote](#)
[Web](#), [Zotero](#), [Citace.com](#), [Mendeley](#))

Praktické vyhledávání v databázích

Praktické vyhledávání v databázích

- Zkuste si projít doporučené databáze. Vyzkoušejte si funkce **Browse** (listování) v časopisech a **Search** basic nebo advanced (vyhledávání).
- Při zobrazení konkrétního časopisu se podívejte na **informace** o časopisu či jak hluboko sahá archiv časopisu (které roky jsou dostupné).
- Zkuste si vytvořit svůj **účet** v databázi a zjistěte, jaké další možnosti nabízí (např. alerty, ukládání vyhledávání, atd.)
- Zadejte si **rešeršní dotaz** pomocí KS a různých limiterů (čas, jazyk, obor, atd.), které jste si připravili na začátku prezentace.
- Proklikejte si nalezené **výsledky**, zobrazte si konkrétní záznamy – informace o článku, abstrakt, klíčová slova, plný text článku.
- Další databáze najdete i s popisy jejich obsahu najdete na <https://knihovna.fss.muni.cz/e-zdroje>

Doporučené databáze

- ❑ [Sage Journals](#)
- ❑ [Taylor&Francis](#)
- ❑ [Wiley Online Library](#)
- ❑ [ProQuest Central](#)

Literatura

STEINEROVÁ, Jela; GREŠKOVÁ, Mirka; ILAVSKÁ, Jana.
Informačné stratégie v elektronickom prostredí. 1. vyd.
Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, 2010, 190 s.
ISBN 9788022328487.

Děkuji Vám za pozornost 😊

**Dana Mazancová
mazancov@fss.muni.cz**